

Pozdrav, 9. b!

Pred vami je zadnji dan dela na daljavo in upam, da se veselite druženja v šoli!

Na ta poseben dan si boste vzeli čas za branje. Tule je še ena Cankarjeva črtica iz njegove zbirke črtic z naslovom MOJE ŽIVLJENJE. Govori o Cankarjevem odnosu do šole. Preberite jo, v ponedeljek pa se pogovorimo, kaj si o takšni in drugačni šoli mislite vi!

Mnogokaj sem študiral v svojem življenju, ali tako bogate in koristne učenosti, kakor jo daje svojim učencem enajsta šola pod mostom, nisem zadobil nikjer in nikoli. Kakšna čuda prečudna hrani ta goli, posušeni prod! Očem, ki jih iščejo, srcem, ki verujejo vanje, se kažejo čuda ob vsakem pogledu, ob vsakem koraku. Polomljen, star lijak, obroč kolesa, preluknjana ponev, počeni lonci, vilice s poldrugim klinom, pipec brez ročnika — sam Bog nebeški vedi, od kod se je bilo vse to nabralo v Ljubljano! Ali vsaka stvar posebej je bila čudo prečudno in je imela svoj važen pomen. Šimčevemu Lojzetu se je celo posrečilo, da je našel denarnico; res ni bilo nič v nji, denarnica pa je vendarle bila. Čudes največje so bili kapeljni, ki so se skrivali pod mokrim kamenjem kraj zadnjih rahlo pljuskajočih valčkov vode. Lovili smo jih z vilicami, z žebli ali pa z golo roko ter jih pekli na žerjavici kar tam v šoli, ki je bila skrita neumnim očem. Zgodilo se je časih, da je bila glava osmojena, repek pa še moker; toda bili so dobri in sočni, kakor na sosedovem vrtu pobrana jabolka. V šoli smo bili vsi gologlavi in goloroki, hlače pa smo si zavihali visoko do vrh stegna. Nekoč sem v gorečem hrepenenju po nadaljnji učenosti zašel malo pregloboko v vodo. Nenadoma se mi je zazdelo, da jaham na ogromnem zelenem konju naravnost proti sijajnemu soncu. Nadvse sladka, brezprimerna sreča me je vsega prevzela in mislil sem, da sem cesar ... Tedaj me je zgrabila za lase neusmiljena roka ter me trdo zalučala na prod. Tam sem vztrepetal ter se bučno razjokal, sam ne vem zakaj. Jurčev hlapec me je bil potegnil iz vode. Če komu ni povšeči to ali ono, kar sem storil v poznejšem svojem življenju, naj se prereka s tistim hlapcem, ne pa z menoj!

Enajsta šola, Bog s teboj! Milo se mi stori, kadar se spomnim nate, zibel življenja in spoznanja. Ko človek shodi, se mu odpirajo korak za korakom prostrani svetovi, se mu razkrivajo, ga obsipljejo svetla bogastva. Ozre se na siromašno zibel v kotu in oko mu je motno, senca gre preko srca. —

Dali so me v šolo, v ono pusto, srepogledo, od vseh strani zadelano, kjer ni ne sončnega, belega proda, ne razbitih loncev, ne luknjastih ponev, ne pipcev brez ročnika in kapeljnov še celo ne. Same trde, človeku nerazumljive besede so tam in velike črke, na črno tablo zapisane.

Oblekli so me v novo obleko, ki mi je bila veliko preohlapna; oče je bil zame obrnil za silo prekrojil obnošeno nedeljsko obleko starejšega brata. Grenka je pot do učenosti. S težkim srcem sem se napotil proti šoli, s težkim srcem in plaho slutnjo, kakor se napoti grešnik do hudih sodnikov; in brat, ki me je vodil, se mi je zdel kakor črn birič. Sveže jutro je bilo, čisto nedeljsko, svet je bil umit in počesan. Široka in bela je bila cesta, že posušena; zelene loke na obeh straneh so bile še rosne od ponočnega dežja. Ena sama rumena luža je bila na cesti, sredi mosta, ki drži čez prijazni, globokošumeči potok Klis. Ne vem, ali sem se bil zamaknil v svetlo nebo, ali v temni potok; nenadoma sem ležal z obrazom, z rokami in z nogami v tisti rumeni luži.

»Nesnaga nesrečna!«

Blatnega in kričečega me je vlekel brat domov. Tam so takoj razsodili, da nikoli ne bom učenjak. Objokan sem se vrnil v šolo v svoji stari, zakrpani obleki. In vsi so rekli, da je to slabo znamenje.

Koj drugi šolski dan sem okusil sovražnost in ogabnost tuje učenosti. Imeli smo mlado učiteljico; spominjam se, da je imela črne lase in črne oči ter bolno, rumeno polt. Poklicala me je po imenu in me je vprašala:

»Koliko je ena in ena?«

Vprašanje se mi je zdelo smešno in razžaljivo hkrati; kajti reči bi bilo treba: »Kolk' je ana in ana?« – in nadalje: čemu izprašuje o rečeh, ki jih ve že vsak otrok pod mostom? Zato sem molčal.

Učiteljica je poiskala prijetno prisposodbo ter je vprašala:

»Koliko je ena pomaranča in še ena pomaranča?«

To drugo vprašanje se mi je zdelo še veliko bolj nespametno. Predno sem bil shodil, sem znal o Veliki noči prav dobro šteti pirhe in pomaranče, posebno tiste, ki so jih dobili bratje. In zoprno mi je bilo, da so se ji vlekale besede tako čudno opolzko iz ust, kakor se vleče med iz satovja. Zato sem molčal.

Vsa nestrpna je vzkliknila:

»Kaj nisi nikdar jédelj pomaranč?«

Tisti »jédelj« me je udaril kakor s kladivom; nisem vedel ne kako in ne kdaj – samovoljno mi je planilo z jezika:

»Jedna jédelj – pomaranča in jedna jédel – pomaranča sta dve jédelj – pomaranči!«

In učiteljica me je postavila v kot. –

Tisto jesen se mi je prvokrat razodela nasilnost krivice. V poznejšem svojem življenju sem nekoč poslušal ubijalca, ko je stal pred sodniki. Izpovedoval se je čisto mirno in brez strahu. Ni tajil niti z besedo, da je ubil človeka. Nenadoma ga je vprašal sodnikov eden, kam da so izginile tiste tri krone, ki jih je imel mrtvi siromak v telovniku, kakor je vedel krčmar. Takrat je ubijalec zardel v obraz in vzkipeł: »Kakšne krone? Jaz ne vem nič o teh kronah!« Sodnik ni odnehal: »Ko je bil že ubit, jih ni mogel več zapiti; na oni svet pa jih tudi ni vzel s seboj!« Tedaj se je zgodilo nekaj zelo čudnega: ubijalec, ki je bil povedal z mirno vestjo, da je ubil krščenega človeka, je ob tistih ubogih treh kronah popolnoma podivjal; zgrabil je stol ter ga zalučal z vso silo med sodnike, da so se bledi poskrili pod mizo, treščil je obadva paznika ob tla ter kričal, rogovilil, lomastil tako neznansko, da so ga morali navsezadnje mukoma ukleniti in povezati. Delal je očitno krivico in se je očitno izpovedal; krivice delati si ni dal. –

Ob začetku šolske ure, ko smo odmolili, mi je ukazala učiteljica z osornim glasom:

»Pojdi h gospodu nadučitelju!«

Šel sem proti durim in sem čutil na hrbtu, da gledajo vsi drugi za menoj. S težkimi nogami sem stopal po stopnicah in trepetaje sem čakal, predno sem potrkal. Bali smo se nadučitelja. Visok in rejen je bil, zelo gosposki oblečen, čisto belih, testenih lic, na mehkem nosu zlate naočnike; najbolj strašen pa je bil glas njegov: sladek je bil, spolzek in mil, človeku pa so se šibila kolena pod vsako besedo.

Ko sem stal pred njim, me je premeril mirno in mrzlo izpod naočnikov ter je izpregovoril s tistim glasom:

»Oj, sinko moj, zakaj si porezal mlada drevesa, nedolžna mlada drevesca ob poti? Kaj ne veš, sinko moj, da je smrtni greh, porezati mlada drevesa ob poti, velik smrtni greh zoper sedmo zapoved božjo?«

»Saj jih nisem!«

»Oj, sinko moj, zdaj pa še tajiš, da si bil porezal mlada drevesa ob poti! Kaj ne veš, sinko moj, da je laž smrtni greh, velik smrtni greh zoper osmo zapoved božjo?«

»Saj ne lažem, saj jih res nisem!«

»Če jih ti nisi, kdo pa jih je, kdo je porezal mlada drevesca ob poti?«

»Jaz jih nisem; ne vem kdo da jih je!«

»Glej kako si zakrknjen! Če jih sam nisi, veš prav gotovo, kdo da jih je! Kdor utaji resnico, je lažnivec! Le pojdi, sinko moj!«

Iztegnil je belo roko in šel sem ihteč. Zaklenili so me samega čez poldne. Lačen nisem bil, toda hudo žalosten. Vedel sem, da so bili porezali drevesca ob poti kraj Lenarčičevega vrta; pravili so, da je bil Gašperinov, ali videl ga nisem; in da sem ga videl, bi ne bil povedal, zanalašč ne.

Ko je zvonilo poldan, zamolklo, počasi in dolgo, me je nenadoma minila mehkobna žalost in vsega se me je polastil divji srd. Tresel sem se kakor v vročici, kričal, teptal z nogami, bil z drobnimi pestmi po klopeh, zalučal tablico ob tla, da se je razletela na drobne kosce, razlomil pisalnik; raztrgal ves papir, kolikor sem ga našel in dosegel; nato sem begal brez uma po široki izbi vse do ene ure, nazadnje pa sem omahnil in zaspal.

Zaklenili so me čez poldne tudi drugi dan. –

Lep pozdrav,

Barbara V.